

BISERICA și ȘCOLA.

Foia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Congresul național-bisericesc.

Sedința I.

S'a deschis Duminecă în 7/19 Maiu a. c. la 12^{1/2} ore în biserica din Sibiu cetate. Esce-
lenția Sa Inalt Presanțitul Domn arhiepiscop și
metropolit Miron Romanul, însoțit de Preasânțitii
episcopi Ioan Mețianu al Aradului și Nicolau Popea
al Caransebeșului, ocupă locul la masa presidială,
și deschide sesiunea cu următoarea cuvântare:

*Preasânții domni episcopi! Preastimați domni
deputați congresuali! Iubiți frați! Iubiți fii sufle-
tesci!*

Congresul nostru național-bisericesc, ca suprema
corporațiune reprezentativă în provincia noastră met-
ropolitană, avea după rëndul periodelor lui și după
normele din vigore se se întrunescă încă în anul
trecut, la 1/13 Octobre 1894; el însă se întrunesc
numai astăzi, și adecă într'un timp estraordinariu,
cu 7 luni mai târziu peste terminul normal.

Ce privește amânarea acésta, un raport special
al consistoriului metropolitan se va ocupa cu detaiu-
rile incidentului, ca congresul însuși se se potă pro-
nunța în merit; mie-mi rămâne numai să amintesc
 aici, că amânarea congresului — după cum m'am
convins pe deplin — a întervenit din considerațiuni
politice, pentru cari nu a putut urma la timp re-
soluțiunea preainaltă, dela care s'a făcut pendentă și
în trecut convocarea congresului.

O amintesc acésta cu deosebire, pentru-ca tot-
deodată se Vă pun în vedere motivul, pentru care
trebuie se Vă rog din capul locului, ca în consultă-
rile congresuale, în cari vom intra cu ajutorul lui
Dumnezeu încă astăzi, se evităm chiar și umbra
unei ingerențe în afaceri strins politice, și precum

am urmat la congresele din trecut, așa și astădată
se ne mărginim la agendele indicate în statutul
nostru organic, ca nu cumva în fața curentelor pen-
tru noi nefavorabile, prin vre-o digresiune se dăm
ansă la suspiciunări, ca și cum noi am voi se folo-
sim biserica de un teren pentru acțiuni politice.

Ori câtă divergență de păreri se fie între noi
pe terenele vieții publice și sociale, într'una cred că
suntem și trebuie se fim strins uniți, ca adecă se ne
apărăm din toate puterile instituțiunile autonome
ale bisericei noastre naționale, create pe bazele din
statutul organic, înțelegându-se de sine, că în apė-
rarea acestora avem se imbinăm energia cu modera-
țiunea, cari ambele numai imbinat ne pot aduce re-
sultate salutare în luptele noastre: de aceea ni se
impune și mai tare datorința de a ne feri, ca se nu
provocăm noi înșine vre-un pericol pentru institu-
țiunile bisericesci.

Domniile Vostre veți fi sciind fără indoelă, că
preocupațiunile personale și patimile fanatiche întunecă
mintea omului, încât cei cuprinși de aceste rele nu ved
adeverul, nu voiesc se-l vadă; nu cunosc dreptatea,
nu voiesc se o aplice. Aceste rele forte lățite în
șilele noastre trebuie se le eschidem din adunările
bisericesci și în locul lor se aducem la predominare
prudența și adevărata iubire frățescă în toate consul-
tările noastre, ca aceste se-și conserve nealterat ca-
racterul lor bisericesc.

Recomandându-Vă aceste prețuitei atențiuni, Vă
salut cu iubire la întrunirea de astăzi, și implorând
din nou ajutorul lui Dșeu asupra acestei adunări,
congresul național bisericesc ordinaru pentru perio-
dul anilor 1893/4, 1894/5 și 1895/6 il declar de
deschis.

Cuvântarea a fost ascultată cu mare atențiune și a produs adencă impresiune asupra deputaților congresuali, și asupra publicului distins, care a ocupat ambele galerii ale bisericeii și locul spre ușe rămas liber.

La invitarea Escelenței Sale se constituie biroul interimal constătătoriu din Dr. Traian Putici, Mateiu Voileanu și Dr. Traian Badescu, deputați din cler, și din Dr. Nicolau Olariu, Victor Tordășian, Georgiu Feier, Paul Pap, Dr. Nicolau Popovici și Georgiu Bogoevici, deputați mireni.

Se prezintă apoi actele dela consistoriul metropolitan despre alegerile deputaților congresuali, și credenționalele deputaților aleși atât ale celor prezenți, cât și ale celor absenți.

Actele dimpreună cu credenționalele se impart în secțiuni spre a se face verificările.

Secțiunile se compun în modul următoriu: deputații din archidieceasă verifică pe cei din diecesa Caransebeșului, cei din diecesa Caransebeșului vor verifica pe cei din diecesa Aradului, în fine deputații din diecesa Aradului verifică pe cei din archidieceasă.

Sedința a II-a.

S'a ținut Luni în 8/20 Maiu a. c. începând la orele 11 a. m. S'a cetit protocolul ședinței 1. dela 7/19 Maiu a. c. și s'a autenticat, după care a urmat raportul secțiunilor.

Secțiunea I. a lucrat sub presidiul Domnului archimandrit și vicariu Iosif Goldiș, raportor a fost Vasiliu Mangra.

Aflându-se în ordine actele din archidieceasă comisiunea a declarat de verificați pe următorii deputați:

Din cler:

1. Dr. Ilarion Pușcariu, cercul Sibiiu.
2. Nicolau Ivan, din cercul Sebeș-Alba-Iulia.
3. Ioan Papiu, din cercul Deva-Hațeg.
4. Avram Pécuarariu din cercul Iliă-Geógiu.
5. Vasiliu Damian din cercul Zarand.
6. Zacharie Boiu din cercul Târnava.
7. Demetriu Coltofean din cercul Treiscaune.

Dintre mireni:

1. Parteniu Cosma din cercul Sibiiu.
2. Dr. Ioan Mihui din cercul Deva.
3. Ambrosiu Bârsan din cercul Hațeg.
4. Victor Tordășian din cercul Iliă.
5. Petru Pipoș din cercul Geógiu.
6. Simeon Damian din cercul Zarand.
7. Dr. Vasiliu Preda din cercul Câmpeni.
8. Dr. Nicolau Olariu din cerc. Solnoc.
9. Dr. Emilian Popescu din cercul Bistrița.
10. George Dima din cercul Târnava.
11. Valeriu Bologa din cercul Trei-scaune.
12. Ioan Lenger din cercul Brașov.

13. Ioan cav. de Pușcariu din cerc. Bran.

14. Ioan Turcu din cercul Făgăraș.

Celelalte acte dificultate parte din oficiu, parte prin proteste se relégă la comisiunea verificătoare, care se va alege.

Actele din diecesa Aradului le-a avut secțiunea deputaților din diecesa Caransebeșului. President Filaret Musta, raportor Traian Barzu.

Aflându-se actele în ordine se declară verificați.

a) din cler:

1. Vasiliu Mangra din cercul Giula-Chișineu.
2. Georgiu Popovici, din cercul Șiria-Jenopolea.
3. Constantin Gurban, din cercul Buteni-Hălmagi.
4. Voicu Hamsea, din cercul Birchiș-Chișetiu.
5. Augustin Hamsea din cercul Lipova-Vinga.
6. Dr. Traian Putici, din cercul Timișóra-Banat-Comloș.
7. Iosif Goldiș, din cerc. Oradea-mare-Pesteș.
8. Petru Suciui, din cercul Tinca-Beliu.
9. Ignatiu Popp, din cercul Beiuș-Vașcău.

b) dintre mireni:

1. Georgiu Feier, din cerc. Ienopolea.
2. Dr. Constantin Groza, din cercul Halmagiu.
3. Paul Rotariu, din cercul Timișóra.
4. Dr. Emil Babeș, din cercul Banat-Comloș.
5. Vincentiu Babeș, din cercul Vinga.
6. Michail Velici, din cercul Chișineu.
7. Vasiliu Pagubă, din cercul Arad.
8. Petru Truța, din cercul Buteni.
9. Aureliu Suciui, din cercul Șiria.
10. Nicolau Zigre, din cercul Oradea-mare.
11. Ioan Popp, din cercul Pesteș.
12. Dr. Ioan Buna, din cercul Tinca.
13. Paul Popp, din cercul Beiuș.
14. Dr. Georgiu Popa, din cerc. Vașcău.

Celelalte acte fiind atacate prin proteste, parte nefiind date credenționalele, se dau comisiunei de verificare.

Asupra actelor electorale din diecesa Caransebeșului se pronunță secțiunea deputaților din archidieceasă. President Dr. Ilarion Pușcariu, archimandrit, vicariu arhiepiscopesc, raportor Victor Tordășian.

Se declară de verificați următorii deputați:

a) din cler:

1. Dr. Traian Badescu din cercul Jebelului.
2. Andreiu Ghidui din cercul Vêrșeș.
3. Alecsandru Popoviciu din cercul Oravița.
4. Mihail Popovici din cercul Mehadia.

b) dintre mireni:

1. Dr. Alecsandru Mocsonyi din cercul Lugos.
2. Ioan Ionaș din cercul Buziaș.
3. Traian Barzu din cercul Ghilad.
4. Dr. Nicolau Popovici din cercul Vêrșeș.
5. Coriolan Bredicean din cercul Caransebeș.
6. Petru Corcan din cercul Iam.

7. Ilie Trăilă din cercul Sasca montană.
8. Ioan E. Țăran din cercul Oravița.
9. Ioan Popoviciu din cercul Ohaba-Bistra.
10. Patriciu Drăgălină din cercul Teregovă.
11. Ilie Curescu din cercul Domașnia.
12. Dr. Ioan Popovici din cercul Prigor.
13. Iosif Bălan din cercul Alibunariu.

Celelalte acte dificultate se dau comisiunii verificătoare.

Constatându-se că sunt verificați 62 de deputați, congresul se declară capace de a lua concluse în merit.

Se porcede apoi la constituirea congresului, și se alege biroul definitiv, tot din membrii biroului provisoriu, dintre cari notariu general se designază Mateiu Voileanu.

Se porcede la compunerea comisiunilor sinodale, cari se susțin cele din trecut, se institue una specială pentru afacerile fundațiunei Gozdsu, și astfel se alege :

1. În comisiunea verificătoare :

Nicolau Ivan, Paul Rotariu, și Ilie Trăilă.

2. In comisiunea organizătoare :

Dr. Ilarion Pușcariu, Iosif Goldiș, Filaret Musta, Ioan Cav. de Pușcariu, Parteniu Cosma, Vincențiu Babeș, Nicolau Zigre, Dr. Alecsandru Mocsonyi, și Coriolan Bredicean.

3. In comisiunea bisericească :

Ioan Papiu, Ignatiu Papp, și Filip Adam, Ioan Turcu, Petru Pipoș, Paul Rotariu, Dr. Eugeniu Mocsonyi, Dr. Nicolau Popovici, și Petru Corcan.

4. In comisiunea școlară :

Demetriu Coltofean, Aug. Hamsea, Alecsandru Popovici, Ioan Lenger, G. Dima, Dr. Georgiu Popa, Zeno Mocsonyi, Ioan Ionaș și Iosif Bălan.

5. In comisiunea financiară.

Zacharie Boiu, Vasiliu Mangra, Michail Popovici, Dr. Ioan Mișu, Simeon Dămian, Ioan Popp, Georgiu Feier, Traian Barzu, și Ilie Trăilă.

6. In comisiunea petiționară :

Vasiliu Damian, Voicu Hamsea, Dr. Traian Bădescu, Pantelimon Lucuța, Dr. Vasiliu Preda, Petru Truța, Dr. Ioan Buna, Ioan Țăran, Georgiu Bogoevici.

7. In comisiunea pentru afacerile fundațiunei Gozdsu :

Iuliu Dan, Voicu Hamsea, Michail Popovici, Ioan Lenger, Ioan Turcu, Nicolau Zigre, Zeno Mocsonyi, Coriolan Bredicean, și Ilie Trăilă.

La ordinea zilei a urmat apoi prezentarea credenționalelor deputaților Iuliu Dan, Zeno Mocsonyi și Dr. Eugeniu Mocsonyi, prezentate în persoană, și ale deputaților, Dr. Iosif Gall, Dr. Aureliu Oprea,

Ioan Budințan, Ioan Pinciu, Dr. Georgiu Popovici, Sebastian Olariu și Trifon Miclea, trimi-e pe cale poștală. Credenționalele se dau comisiunii verificătoare.

Se prezintă cereri de concediu :

Pentru câte 3 zile, dela deputații Ioan Budințan și Dr. Aureliu Oprea, pentru 14 zile dela deputatul Ioan Beleş, pe timp nedeterminat dela deputatul Ioan Pinciu, și pe întreaga sesiune sinodală dela deputații : Tit Hațeg, Sebastian Olariu, Trifon Miclea, Constantin Radulescu, Ioan Popovici, Dr. Ioan Popovici, dr. Constantin Groza, Dr. Emilian Popescu, Georgiu Popovici, Vasiliu Beleş, Dr. Vasiliu Preda, Valeriu Bologa, Ilie Curescu și Andreiu Ghidiu. Concediile cerute pentru cei verificați se dau.

Din partea consistoriului metropolitan se prezintă rapoartele, despre afacerile, cu cari se va ocupa congresul.

Raportul general din plenul consistorial, cel privitoriu la înființarea de două eparchii nouă, cel despre arondarea cercurilor electorale, cel despre delegațiunea congresuală, actele privitoare la convocarea congresului, modalitatea reprezentării bisericii la ocaziuni festive, afacerea actelor electorale mai vechi de 10 ani, cari toate se dau comisiunii organizătoare.

Raportul senatului bisericesc despre activitatea lui se dă comisiunii bisericesci ; cel al senatului școlariu, cel privitoriu la alegerea de învățătoriu la școlile susținute de mai multe comune bisericesci ; apoi cel privitoriu la regularea salariilor învățătoresci se dă comisiunii școlare.

Raportul senatului epitropesc despre activitatea lui, proiectul de regulament despre afacerile epitropesci, proiectul de budget pe anul 1895—96 și 1897 rațiociniile pe anii 1891, 1892 și 1893 și raportul în obiectul daunei cauzate la fondul celor 2 eparchii se dă comisiunii financiare.

Raportul delegațiunei congresuale, rațiociniile fundațiunei Gozdsu, și raportul fundațiunei Gozdsu despre unele pretensiuni ale fostei văduve Gozdsu pentru a i se da usufructul încă dela 2 acții din esmisiunea a doua a primei case de păstrare pestane ; Se dau comisiunii pentru afacerile fundațiunei Gozdsu.

În fine cererea parochului din Mărișel Teodor Lungu în afacerea cu suspensiunea lui se dă în competența comisiunii petiționare.

Deputatul Vasiliu Mangra face propunerea următoare : În conformitate cu esigențele parlamentarismului, discursul Escelenției Sale Inalt Prea-sântitului arhiepiscop și Metropolit Miron Romanul rostit la deschiderea congresului național bisericesc, cea mai înaltă corporațiune reprezentativă și legislativă în provincia noastră metropolitană, se se predea unei comisiuni speciale, care să-l studieze, și se prezente congresului un proiect de răspuns potrivit poziției

primului nostru Ierarh, cât și cu situațiunea, în care se găsește biserica națională autonomă.

Propunerea se dă comisiunii organizătoare.

Adunarea generală

a Reuniunii cercuale, a învățătorilor din protopresbiteratul rom. gr. or. al Lipovei. Iubileul de 100 de ani al școlii române gr. or. din Chelmac.

Chelmac, 1/13 Mai 1895.

Onorată Redacțiune!

După cum ați binevoit a anunța și în Nr. 18. al prețuitei foi „Bis. și Școlă,” Duminecă în 30 Aprilie st. v. s'a ținut în comuna Chelmac adunarea generală a Reuniunii cercuale a învățătorilor din protopresbiteratul rom. gr. or. al Lipovei, și cu această ocaziune s'a sărbătorit iubileul de 100 de ani al existenței școlii rom. gr. din această comună. Fiind decursul acestei festivități de interes comun, atât din punct de vedere didactic, cât și de însemnătate moral-religioasă pentru poporul nostru, Vă rog se binevoiți a înregistra în prețuita foie ce redigați, următoarele:

Conform programului stabilit de comitetul Reuniunii cercuale învățătoresci, în conțelegere cu comitetul parochial din comuna Chelmac, Sâmbata în 29 Aprilie v. cu trenul de séra cei mai mulți învățători din protopresbiteratul Lipovei, în frunte cu președintele Reuniunii, Reverendissimul Domn Voicu Hamsea au sosit la gara din Conop, unde au fost întâmpinați de comitetul de primire al comunei Chelmac în frunte cu vrednicul preot de acolo George Rusu, care prin o vorbire scurtă bineventă pre cei sosiți. Apoi pre luntrițe trecură cu toții Mușul în Bănat, și apoi pre 10 trăsuri intrară între bubuitul tréscurilor în comuna Chelmac. Aici li s'a făcut o primire imponentă. La școlă erau adunați școlarii în frunte cu învățătorul Todor Popa, și aproape tot poporul din Chelmac precum și mulți din comunele învecinate. Între bubuitul tréscurilor și urări de „să traiască” salută de binevenire Dnul învățător Todor Popa printr'o vorbire acomodată pre cei sosiți, la care vorbire respunse Rds. Domn Protopop-Președinte Voicu Hamsea mulțămind poporului pentru bunaprimire și ospitalitatea ce cu atâta dragoste și entusiasm o oferă comuna Chelmac Reuniunii învățătorilor.

După primire dnii învățători au fost înquartirați pre la casele țeranilor mai de frunte și apoi se întruniră la o convenire colegială la ospătaria mare din loc.

Duminecă des de diminătă prin bubuitul tréscurilor se anunță începerea serbătorei. Toți învățătorii și poporul se adunară la biserică la serviciul divin de diminătă. După finirea serviciului de diminătă împreună cu chemarea Duchului sfânt părintele protopop Voicu Hamsea ca președinte al Reuniunii,

prin o vorbire acomodată în care arată însemnătatea și scopul asociațiilor în general și în special al Reuniunilor învățătoresci, apoi sublima și greaua chemare a învățătorului poporal, deschide adunarea generală a reuniunii între vii urări de „să trăiască.” Trecându-se apoi la ordinea zilei, se presintă rapórtete: al comitetului, cassariului și bibliotecariului Reuniunii, precum și mai multe petițiuni intrate la presidiu. Tóte aceste rapórtete și petițiuni s'au predat unei comisiuni, însărcinându-se a-le censura și a veni apoi în ședință cu referadă și propuneri. După acesta s'a suspins ședința, ér învățătorii și poporul s'au întrunit în școlă, unde învățătorul Todor Popa a ținut o prelegere din limba română cu tóte clasele. Prelegerea a fost atât în general, cât și la critica făcută asupra ei în conferința didactică, primită de satisfăcătoare.

După aceea a urmat referada comisiunii esmise pentru censurarea rapórtelor, prin referentul său inv. George Iosif. Rapórtetele și petițiunile, precum și propunerile primite au fost debătute cu interesare și serioșitate ce face onóre corpului învățătoresc. Dintre conclusele luate amintesc aici numai, că reuniunea a luat cu regret la cunoștință raportul comisiunii că reuniunea districtuală a învățătorilor din districtul părților banatice de 3 ani n'a ținut adunarea sa generală, prescrisă prin Manuducere a se ținé în fiecare an, deci s'a luat conclusul și s'a însărcinat comitetul a roga comitetul reuniunii districtuale, de a convoca adunarea generală în anul acesta. Terminându-se agendele adunării generale după ce se alege o comisiune pentru autenticarea protocolului, președintele prin o vorbire scurtă dechiară ședința didactică de închisă, și se începe sărberea iubileului de 100 de ani al școlii.

La órele 10^{1/2} s'a început serviciul divin cu s-ta Liturgie, la care a pontificat Reverendissimul Domn Protopop Voicu Hamsea cu asistența preoților: Valeriu Maleș preot în Belotinț, Vasile Deheleanu preot în Ususeu, Terentiu Opreanu preot în Lipova și Valeriu Mihul preot în Fibiș. Cântările ceremoniale le-a executat corul școlarilor din Chelmac cu destula desteritate. Serviciul divin a fost înălțător. Poporul întreg din Chelmac, precum și o mulțime mare de óspeți din comunele învecinate umpluseră biserica și ocolul bisericei (căci spațiul din biserică nu a putut cuprinde mulțimea ce se adunase la această sărbere).

Cătră finea serviciului divin părintele Protopresbiter a ținut o cuventare, în care a tractat tema despre educațiune, arătând însemnătatea și scopul educațiunii în general, arată apoi fazele de educațiune, prin care a trecut și a ajuns până în ziua de astăzi poporul român. Învătăturile și exemplele, prin care d-lu Protopop a ilustrat vorbirea sa, au fost ascultate cu o încordată atențiune de poporul ce umplea biserica, și va remané neșterse din inimile ascultătorilor.

După aceea preoții cu poporul au mers în procesiune cu litia la școlă, care era împodobită frumos cu flori și verdéță. Aci s'a sêvêrșit sfințirea apei și după terminarea sfestaniei d-lu învățatoriu Todor Popa a cetit istoricul școlii române greco-orientale din Chelmac de 100 de ani, adecă dela edificarea ei 1793 până astăzi. În introducerea acestui istoric se face o privire preste istoria românilor dela venirea lor aci prin divul Traian și până la 1793, arătându-se suferințele ce au avut a le îndura străbunii noștri, dară în butul multelor suferințe poporul român nu și-a pierdut nici limba, nici datinele, nici portul ci s'a lipit de biserica sa, carea i-a oferit scut și mângăiere, a învins toate pericolele și si-a conservat religiunea, datinile, și limba și intacte.

Apoi arată că la 1793, s'a edificat această școlă mai întâi mai mică, apoi cu timpul s'a mai mărit conform necesităților, astfel cum se află ea astăzi. În istorie se arată cu numele pe rând învățătorii ce au funcționat la această școlă dela 1793, până astăzi. De însemnatate este contractul încheiat la 1820 între comisiunea regescă a districtului Caransebeș emisă de consiliul locotenențial al Ungariei și între reprezentanții comunei Chelmac, prin care s'a regulat atunci salariul învățătoresc. Acel contract s'a cetit în original și este compus în limba germană și română pentru mai buna stare a școlii și învățătorului gr. n. u. naționale.

După cetirea istoricului, s'a făcut ingenunchierea, și părintele protopresbiter a cetit o rugăciune invocând binecuvântarea și darul lui Dumnezeu peste școlă și locuitorii comunei; apoi s'a stropit cu apă sfințită școlă și poporul și după aceasta, procesiunea s'a întorsla biserică unde la 1¹/₂ s'a finit serviciul divin.

După terminarea serviciului divin s'a dat un prânz comun la ospătăria mare, la care au luat parte circa 80 de persoane. În decursul prânzului s'au ridicat mai multe toast. Cel dintâi toast s'a ridicat de părintele protopop intru sănătatea înalt. Prea Sfințitului Episcop diecesan Ioan Meșian, care toast a fost primit cu însuflețite urări de „se trăiască” și „mulți ani”, s'a mai ridicat toast pentru părintele protopop-șefedintele reuniunii, pentru reuniunea învățătorilor ca corp didactic, etc.

Însuflețitor și impunător a fost momentul, când comitetul parochial și antistia comunală s'a prezentat la masa comună, și prin țeranul N. Nicolescu într'o vorbire poporală, mulțămesc d-lui Protopop, și reuniunii învățătorilor și oșpeților pentru onórea ce le-au făcut'o serbând adunarea generală și iubileul școlii de aci. La această vorbire părintele protopop, respunse foarte mișcat prin o vorbire bine simțită urând prosperare în bine și fericire poporului din Chelmac. Tot cu această ocaziune s'a pus la cale și o colectă pentru înființarea unui fond iubiliaru.

După masa comună a urmat petrecere de joc, care a ținut până séra târziu.

Acesta a fost decursul adunării generale și iubileului din Chelmac.

Ca de încheiere adaog, că a fost o idee fericită, când reuniunea învățătorilor din tractul Lipovei a decis această serbare, care a făcut o impresiune binefăcătoare și a dezvoltat în inteligență și popor, conștiența de nobile sentimente, față de institutiunile noastre bisericesci-școlare și naționale și ar fi bine, ca astfel de serbări să se țină și în alte locuri.

Laudă pentru reușita atât de splendid merită preotul George Rusu și învățătoriu Todor Popa, cari ajutați de comitetul parochial nu a cruțat nici osteneală, nici jertfe pentru aranjarea și ridicarea nimbului acelei serbari. Impresiune plăcută a făcut asupra oșpeților străini, ținuta demnă și impunătoare a poporului din Chelmac, care pe lângă ospitalitatea ce ni-o a oferit cu totă bunăvoința, a dovedit prin ținuta sa și o frumoasă cultură, precum și o inimă nobilă și caracter fin, precum și o adevărată iubire față de biserică, școlă și națiune, precum și față de conducătorii acestor sfințe institutiuni.

Corespondentul.

Corul Mitropolitan din Iași

I.

Este cunoscută reputațiunea ce și-a făcut-o corul Mitropoliei din Iași, cel întemeiat și condus de domnul Gavriil Musicescu. Deși D-sa își dăduse toate silințele pentru a aduce deplina armonizare a elementelor vocale ce-l compun, totuși se lovea de o greutate aprópe de neinvins: vocile de soprano și alto, care după o rutină învechită în biserica creștină, trebuiau se fie încredințate la băieți. Pe când înse la occidentali s'a introdus încă de mult și femeile în corurile bisericesti, la orientali iele nu sunt admise să cânte de cât în monăstirile de femei, iar în toate celelalte biserici slușba și cântările se execută numai de bărbați; și tot așa s'a urmat și la muzica răsacă, care pentru prima óră a introdus muzica armonică în serviciul bisericesc. Noi, care facem parte din biserica răsăritului, se înțelege că trebuia să ne luăm de-o cam dată, la introducerea muzicii armonice religiose, după obiceiul rusesc.

Eliminarea femeilor din cor, aduce însă cele mai mari greutăți executării bucăților și armonizării perfecte a elementelor vocale.

Vocile de băieți nu sânt destinate a remené perpetuu cu acelaș timbru. Cât timp sunt subțiri, ele sunt anormale, și vin în adevărata lor fire, când se schimbă glasul. Intrebuițarea deci de copii de sex bărbătesc în corurile bisericesti pentru a da voci de soprani și alți intimpină doue neajunsuri:

1) Că vocile crude ale băieților sunt un instrument impropriu pentru a reproduce părțile inalte, după cum ar fi nepotrivit, deși posibil a se executa o partițiune de violină pe gâtul unui violoncel. Vocile de copii chiar cele mai dulci, tot au ceva aspru în ele, și e natural să fie așa, intru cât nici organul vocal nu este încă copt, nici

puterea de plămâni îndestulătoare pentru a scôte sunetele în curățenia și dulceața trebuitoră.

2) Vocile băieților schimbându-se între 13 și 15 ani nu se pot menține decât prea puțin timp în această stare; în cât este de nevoie o neconținută nouă recrutare de băieți tineri spre a reîntregi elementele corului. Această nouă recrutare cere neapărat o nouă educație muzicală, care de abea începută se sfârșește iarăși, prin pierderea vocilor. Ast-feliu elementele cele mai puțin educate din corurile bisericești orientale, sunt soprani și alții, adică tocmai elementele de căpitanie, acele asupra cărora cade greul execuțiunii, și care trebuie să ducă firul conducător al bucății. Pe când basii, baritonii, tenorii se perfecționează pe fie ce și cunoscându-și unii puterile altora, învață a-și pune vocile în armonie pentru a produce efectele cele mai puternice; soprani și alții abea intrați în cor, abea deprinși cu elementele muzice, (pe care ei trebuie să le începă tocmai de la început fiind copii), își pierd vocile, devin netrebnci pentru rolul atribuit lor și trebuie să fie schimbați, pentru a reîncape iar dacapo cu alții aceiași muncă neroditoare și zadarnică. De aceea și în Rusia se iau precauțiunile cele mai mari pentru a se păstra cât se poate mai mult timp perioada sopraniștii a copiilor. La corul din Capela Imperială copiii sunt așa de păziți, că tot sezonul iernei ei nau ideie ce e frig, întreținându-se cu mâncare și îngrijire excepțională, cheltueli care cu puținele noastre mijloce nu suntem în stare să le facem.

La occidentali, înainte de a se permite participarea femeilor în coruri bisericești, se recurgea chiar la mijloce barbare, pentru a face ca băieții să-și păstreze vocea subțire și după ce deveneau adulți, fără ca cu acesta să pôtă ajunge la puterea și sonoritatea glasurilor din firea lor subțiri a gitlejelor de femei.

II.

Care e cauza pentru care în biserica orientală se persistă a nu se primi femei în corurile bisericești? După informațiile culese de mine la mai multe personaje bisericești, nu există nici un canon anumit care să oprească femeile de a cânta în biserică. Căci dacă ar fi așa ele ar fi declarate nedemne de a participa la slujba dumnezească; dar atunci cum se împacă împrejurarea că iele cântă la strană în monastiri, iar în Rusia nu numai, la monastiri, ci și la ori care biserică din orașe unde ele singure pot forma un cor. Știm că religia noastră, creștină ieste influențată de teoriile iudaice asupra necurățeniei femeiei. Dar asemenea teorii în religia noastră care avem ca ideal de sfințenie pe Maica Domnului, este tot ce pôte fi mai nelogic. Și dacă religia noastră serbătorește pe întemeitorii neamului evreesc ca pe începătorii religiei creștine, cel puțin în privința rolului femeii ca adorațiune și servicii religios, ar trebui să ne emancipăm de absurdele lor concepțiuni, și acesta pentru temeiul foarte puternic că în religia creștină femeia încorporează unul din idealurile cele mai mărețe ale concepțiunii religioase: fecióra Maria; că o sumă de femei au fost declarate sfinte, suferind martirul pentru sprijinirea credinței lor; că toate aceste figuri femeiești

au însuflețit și alimentat arta bisericească în chipul cel mai bogat; și în sfârșit fiind că chiar astăzi monastirile de călugărițe ne arată că credința creștină admite ca mijlocitoare către Dumnezeu nu numai pe bărbați dar și pe femei. Și apoi nu este oare chiar cu totul straniu de a considera pe femei ca mai păcătoase de cât bărbații, când este cunoscut că temnițele sunt ghiftuite nu de femei ci de bărbați, că războiele care sîngerază omenirea, nu sunt purtate de femei, ci tot de bărbați; ér femeile vin la sfârșit cu natura lor cea blindă, cu mâna lor cea ușoră să lecuiască rănile și să alineze suferințele făcute de brutalitatea bărbătescă. Nu ne sfiim a o spune, ie curat ridicol de a-se împiedeca femeile să rădice și glasul lor în biserică, spre a serbători pe Dumnezeu.

III.

D-l Gavriil Musicescu în dorința sa de a face să propășască muzica în România, a îndrăznit (căci și pasurile cele mai înțelepte față cu o rutină ridiculă și învechită sunt îndrăzneli) să înlătore și acesta de pe urmă piedecă la dezvoltarea muzicii armonice bisericești în țara noastră. D-sa a introdus femei în compunerea corului mitropolitan din Iași; mai multe dómne și domnișóre au primit cu cea mai mare căldură a oferi graciosul lor concurs la complectarea corului cu vocile de soprano și alto (adeverate și nu măestrite) și contribui ast-fel la înălțarea muzicii religioase din a doua capitală a țerii la o putere și frumusețe de execuțiune într'adever uimitóre. Ori cine a fost în ziua de sântul Gheorghie patronul Mitropoliei în măręta și frumoasă biserică din Iași, a rămăs încântat de frumseța, plenitudinea și perfecțiunea execuțiunii. Se simțea că valul armoniei curgea în liniștire, fără ca nici o discordanță, un sunet forțat se fi jignit cătuși de puțin măręta lui desfășurare. Când vocile de femei, soprani și alți, rămăneau pe alocurea singure, te simțea în adevăr transportat ca în alte lumi și îți se părea, cum dice poetul, că auți:

„Pe ale ingerilor harfe lunecând mărgăritare“ pentru a te pogori ér pe pământ când puternicele voci de bărbați îți readuceau în conștiință realitatea acestei lumi.

S'a cântat pe lângă replicele obicinuite ale corului la serviciul divin, trei bucăți mai mari: 1) Imnul Cheruvic, 2) „Ingerul a strigat“ și 3) Concertul „Inoiește-te noule Ierusalime.“

Totă acesta înălțare a muzicii noastre religioase, tot acest progres realizat pe calea artistică de noi, care suntem destinați, ori cât de mici am fi, a ține facla civilizației în orient, ar fi fost cu neputință dacă înalt prea Sfinția Sa D. D. Iosif Naniescu Mitropolit Moldovei și Sucevei, n'ar fi autorizat pe d-l Musicescu a face acesta însemnată învoire în cântările slujbei Dumnezești. Venerabilul prelat, a înțeles ca om inteligent, că trebuie să țină pasul cu cultura. Aici stă meritul ómenilor conducători. Ei capătă cu atât mai multă autoritate cu cât stau mai mult în fruntea popórelor, prin urmare cu cât îmbătrănesc. Înalt prea Sfinția sa a înțeles pe deplin rolul seu de păstor bisericesc, învoinđ o transformare care s'a face biserică mai iubită și mai cercetată. Și într'ade-

vér; religunea a fost totdeauna zămislitoare artei și apoi s'a servit de ea pentru a prăznuirii cu mai mare strălucire Ființa prea înaltă.

După cum Înalt prea Sfinția Sa a permis ca picturile catedralei mitropolitane se iasă din formele cele înguste, disgratiose, slabe și urite ale artei bizantine, și a lăsat pe eminentul pictor Tătărescu să împodobescă zidurile bisericii cu figuri inspirate de idealul frumosului, ast-fel acum pune încununarea operii sale, Mitropolia din Iași, din punct de vedere artistic, creând un cor care se satisfacă în totul cerințelor muzicii moderne.

A. D. Xenopol.

D I V E R S E.

* *Serviciu divin.* Dumineca trecută înainte de deschiderea congresului s'a celebrat sânta liturgie prin Escelenția Sa Înalt Preasânțitul Domn arhiepiscop și metropolit Miron Romanul, asistat de Preacuvioșii lor arhimandriți: Dr. Ilarion Pușcariu, vicariu arhiepiscopesc, Iosif Goldiș, vicariu episcopesc în Oradea-mare, și Filaret Musta, apoi de protopresbiterii Ioan Papiu și Michail Popoviciu. Ca diacon a funcționat profesorul Ioan Popovici.

Cântările liturgice le-a executat corul elevilor seminariali sub conducerea profesorului George Dima.

* *Instalare.* Instalarea Înalt-Preasânției Sale a Domnului arhiepiscop și metropolit greco-cat. Dr. Victor Mihályi va avea loc Duminecă astăzi în 14 Maiu a. c. Pentru primirea și întimpinarea festivă a noului metropolit se fac în Blaș mari pregătiri.

† *Necrolog.* Marți în 9 Maiu s'a înmormântat în Răpsig preotăsa Elisaveta Cornea. În mormântarea a fost pompasă, vrednică de amintirea repozatei. Prohodul s'a făcut în biserică decătră 14 preoți și diaconul Bodea. Responsurile și cântările le-au cântat cântăreții din Ineu. În fața publicului ales și numeros a predicat, părintele protopop C. Gurban, arătând frumoșele calități cu care a fost înzestrată defuncta.

Pe răposata o jelesce soțul ei părintele Cornea din Răpsig cu numărăsa-i familie. Fie-i țărina ușoră și memoria binecuvântată.

* *Liturgie glagolitică la Roma.* O procesiune mai mare, compusă din istrieni, dalmațieni și croați, peregrinase la Loreto. În drumul lor spre casă, ajunseră în a. 12 a. c. la Roma, unde în biserică închinată s-șilor Cyril și Methodiu, li s'a servit misă glagolitică. Peregrinii și-au exprimat dorința de a fi primiți în audiență la papa, și se crede că acesta i-a și primit. Prin acestea Liturgia dară și-a câștigat dreptul cetățenesc chiar și în capitala catolicismului.

* *Testamentul lui Verdi.* Celebrul compositor italian, bătrânul dar voinicul Verdi, și-a făcut testamentul.

Averea lui prețuită la aproape unspre-zece milioane de lei, o consacără totă unei mari opere de bine-facere.

După ce spune în testament că n'are copii și că nu

vrea să îmbogățescă pe rudele îndepărtate, declară că averea lui trebuie să mai îndulcescă traiul aceluia, cari l'au ajutat ca s'o adune, adevă muzicanților și artiștilor lirici.

Va construi, deci, pe moșiile sale și într'o pozițiune încântătoare, un splendid palat, în formă de cruce latină, care va putea adăposti până la două sute înși de ambesexe, și va servi de azil muzicanților și artiștilor lirici italieni, rămași săraci la sfârșitul carierei lor.

Instalația va fi foarte confortabilă, și va fi prevăzută cu lumină electrică, cu hidroterapie și cu încălzire perfecționată.

Tôte instrumentele musicale se vor găsi în ea, — o sală de muzică scenă și o bibliotecă, — vor fi de asemenea puse la îndemâna fericților locuitori ai palatului acela.

Tôte planurile sunt sfârșite și Verdi speră că va asista la inaugurarea asilului său, hotărît fiind a zori lucrările care vor începe în curând.

* *Catastrofă îngrozitoare.* Se scrie din Manilla, că vaporul Gravina, proprietatea unei firme anglo-spaniole, în urma unui ciclon teribil, a suferit naufragiu. O sută șeptedece și două de persoane, între cari patru oficeri și doi misionari dominicani, au perit în mare. Numai trei persoane au scăpat cu viață.

† *Himen.* D-nul Atanasiu Lipovan învățător în Toracul-mic ș'a sêrbat cununia cu d-ra Paraschiva Iancuț de acolo în 19 Mai. Felicitările năstre!

* *Corône false.* S'a constatat, că în timpul din urmă, sunt puse în circulațiune o mulțime de corône false. Corônele acestea pòrtă inscripțiunea magiară, cu anul 1893. și se deosebesc de cele adevărate prin colorarea lor surie, prin gravura aproape ștersă, dar mai ales prin aceea, că dungile n'au inscripțiunea „Viribus unitis.“

* *Descoperirea unei interesante comori din evul vechiu.* În tr'o comună din Basarabia patru români au descoperit interesantă comoră din anticitate. În decursul unei săpături adevă, au dat de un vas, în care se află o mie bucăți de galbini. — O parte din acesti bani sunt de pe timpul lui Alexandru cel Mare, ceea-ce se vede din inscripția ce se află pe ei. Pe o parte se află chipul lui Alexandru, ear pe cealaltă parte se vede inscripția: „LEXANDROS“ (cu litere eline). O parte earăși din banii aflați sunt de pe timpul lui Filip, tata lui Alexandru, ceea-ce se deduce earăși din inscripție, pentru-că pe o parte e chipul lui Filip, ear pe cealaltă inscripția: „FILIPPOS BASILEUS“, eară sub inscripție se află chipul unei trăsuri. în care șede un om și e trasă de 3 cai.

* *Esposiția copilăriei.* Comisiunea din Franca însărcinată cu organizarea esposițiunei universale din anul 1900 a luat inițiativa să organizeze, între altele, și o esposiție a copilăriei. Pentru acest scop se va clădi un palat imens în încinta esposițiunei, unde se va vadă istoria copilăriei din timpurile cele mai vechi până astăzi. Tot ce privește viața copilului va fi reprezentat: îmbrăcăminte, hrana, instrucțiunea, educația, jocurile, petrecerile vor fi reprezentate în natură. Acolo se va vedea co-

pilul de cum se naște până la cinci ani, pus în toate condițiile de viață ce-i poate procura starea noastră de progres, apoi va veni vârsta primei instrucții dela cinci până la doi-spre-dece ani; grădina de copii, școala primară, distracțiile; în fine adolescența în toate fazele ei, învățământul primar superior, învățământul secundar, școala de meserii. Fiă-care din aceste perioade va fi caracterizată prin instituțiile prin care ajungem, fiă să întărim sănătatea copiilor, fiă să pregătim tineretea la lupta pentru viață, Șălile de asil, școalele atelierele, societățile pentru ajutarea copiilor nenoriciți, vor funcționa pe deplin, sub ochii publicului. Distracțiile se vor compune din tot ce inteligența a putut produce în această ramură. Vor fi admiși copii bogați cu plată și copii săraci gratuit, în condiții absolut aceleași.

* *Lei scumpi.* Înaintea palatului împărătesc din Peking stau postați din timpurile cele mai vechi doi le din aur masiv, cari rapresintă o valoare imens de mare. Când asaltă în anul 1860 armata francesă-inglesă Pekingul, Chinezii văpsiră leii cu coloră neagră, așa încât Europeanii creșură că sunt figuri de bronz și le lăsară în pacy. Și acum de curând când Japoneseii înaintară spre Peking, leii fură ascunși. După finerea resbelului însă împăratul Chinei dete ordin, ca leii să fiă ărăși postați pe vechiul lor loc.

* *Testamentul unui milionariu.* Se scrie din Viena: În zilele acestea s'a publicat testamentul repositului mare-industriaș Wilhelm Gutmann. Conform testamentului Gutmann a lăsat succesorilor săi o avere de 60 milioane floreni, dispunând că din aceștia să se dea industriașilor săraciți 200.000 floreni, orfanilor de ocnari din Ostrau 300.000 floreni, ăr pentru alte scopuri tot filantropice 100.000 floreni.

* „*Victoria*“ institut de credit și economii, societate pe acții. Sediul: Arad, casa proprie, calea Archiducelui Iosif Nr. 2. (vis-à-vis de casa orașului) — Întemeiat la 1887. — Capital de acții: fl. 300.000; Fond de rezervă: fl. 70.000. — Primește depuneri spre fructificare, după cari solvesce 5% interese fără privire la termenul de abdicere. Darea de venit după interese încă o solvesce institutul separat. După starea cassei, depuneri până la fl. 1000 să restituiesc îndată la prezentarea libelului fără abdicere. Depuneri să pot face și redica și prin postă și să efeptuesc momentan după sosirea comandei. — Direcțiunea institutului.

Convocare.

Reuniunea învățătorilor gr. or. rom. din despărțământul tractului Chișineu își va ține adunarea ordinară primă de estimp la 31 Maiu st. n. a. c. în Curticiu la școala D-lui conmembru Florian Ciora, la care, precum toți membrii acestei reuniuni cercuali, așa și toți iubitorii de progresul învățământului poporal, cu stimă sunt invitați.

Bichiș, 5/17 Maiu 1895.

Florian Popovici,
președintele reuniunii.

Pe baza concludului conferinței învățătorilor români din tractul Aradului ținută în Semlac la 25 Oct. st. v. an. tr. se convoca conferința I. din a. c.. carea se va ținea în comuna Șeitin în 23 Maiu st. v. an. curent. adecă a treia și a șftelor Rosalii.

Programa:

I. Dimineta.

1. La orele 7 întrunire în șftă biserica com. gr. or. din loc asistând la chemarea duchului șant.
2. Deschiderea ședinței prin președintele.
3. Cetirea și autenticarea protocolului ședinței premerse.

4. Ascultarea examenului în școala învățătorului Ioan Roman și eventual și în altele.

II. După ameađi.

5. Raportul presidiului.
6. Disertațiuni resp. prelegeri practice.
7. Luarea dispușețiunilor pentru esecutarea concludelor adunării generale.
8. Incasarea tacselor.
9. Defigerea timpului și a locului pentru procsima conferința.

10. Propuneri.

11. Încheierea ședinței.

Arad, la 12 Maiu st. v. 1895.

Ioan Efticiu,
președinte.

Iosif Moldovanu,
notariu.

Concurs.

Pentru deplinirea parochiei vacante de a III. clasă Baldovini și filia Valea-mare, protopresbiteratul Halmagiului se escrie concurs cu termin de alegere 18/30 Maiu c.

Doritorii de a ocupa această parochie sunt avisați: recursele provăđute cu toate documintele prescise, adresate comitetului parochial până la 16/28 Maiu c. ale trimite protopresbiterului Ioan Groza în Halmagiu.

Comitetul parochial.

În conștelegere cu mine: IOAN GROZA, m. p. protopresbiter.

—□—

Pentru ocuparea parochiei vacante de clasa III-a din suburbiul Arad-Gaiu, se escrie concurs cu termin de alegere pe 4/16 Iunio a. c.

Emolumintele vor fi: stolele usuate, și birul una măsura grâu dela fie-care casă, adecă 160 mesuri tot dela atâtea case. — Locuitorii fără casă vor solvi după usul de până aci în preș de bir fie-care păreche de ămeni 50 cr.

Recurenții se pot presenta într'o Duminecă sau sərbătore la sta biserică pentru a-și ărta desteritatea în ritualele bisericesci până cu opt zile înainte de alegere; și tot până la acest termin să-și asternă recursele adjustate cu documintele recerute, adresate — comitetului parochial din Arad-Gaiu — la protopresbiterul tractual Moise Bocșan, în Arad.

Dat din ședința comitetului parochial din Arad-Gaiu, ținută la 25. Aprilie v. 1895.

Comitetul parochial.

Conșteles cu protopopul tractual: MOISE BOCȘANU, m. p.

—□—